

گزارش خبری

مصوبات دوقبضه‌ای که به مقصد نمی‌رسند

ایسنا: یک پژوهشگر نظام آموزشی و استاد دانشگاه به وزیر آموزش‌وپرورش دولت چهاردهم پیشنهاد کرد «قانون تشکیل شورای عالی آموزش‌وپرورش» و «قانون اهداف و وظایف آموزش‌وپرورش» را بازنگری و وظایف و اختیارات دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط با این وزارتخانه را در راستای تصویب مجدد در فرایند بررسی قانونی قرار دهد.
حجت‌الله بنیادی ضمن تحلیل برنامه‌های پیشنهادی دولت چهاردهم برای وزارت آموزش‌وپرورش، به ارائه توصیه‌ها و پیشنهادهایی پرداخت و افزود: «برقراری الگوی جریان خدمات و تأمین رفاه نیروی انسانی درخور منزلت فرهنگیان» یکی از ۲۳ هدف عملیاتی سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش است که از سال ۱۳۹۰ تاکنون اقدام اثربخشی برای اجرا نداشته و همچنان در برنامه بیشتر وزیران پیشنهادی، در قالب اصول، اولویت یا برنامه تکرار می‌شود».

او با بیان اینکه استقرار نظام «تربیت معلم و تأمین منابع انسانی» و «طراحی و استقرار نظام خاص بازنشستگی فرهنگیان»، به ترتیب یکی از زیرنظام‌ها و راهکارهای سند تحول هستند که در قانون برنامه هفتم در قالب تدوین «سند جامع سرمایه انسانی آموزش‌وپرورش شامل جذب، گزینش، تربیت، استخدام، نگهداشت، ارتقا، بازنشستگی و خروج از خدمت» به آموزش‌وپرورش تکلیف شده است، ادامه داد: «اصلاح ساختار اجرائی و کاهش تعداد واحدهای اداری، متناسب با مدیریت کارآمد و اثربخش» تکلیف مقرر در راهکار (۲۲–۵) سند تحول است که در قانون برنامه هفتم این‌گونه مقرر شده: «وزارت آموزش‌وپرورش مکلف است ساختار و تشکیلات اداری خود را متناسب با مأموریت‌های مقرر در سند تحول بنیادین بازنگری کند». این وضعیت نشان می‌دهد کلیدی‌ترین تکالیف مقرر در سند تحول که مسئولیت اجرا و پیگیری تحقق آنها صرفا برعهده حوزه ستادی وزارتخانه بوده، بعد از ۱۲ سال هنوز بر زمین مانده‌اند که در نهایت برخی از آنها در قالب قانون برنامه هفتم ذکر شده‌اند. باید توجه داشت بخشی‌های زیادی از سند تحول در قالب زیرنظام‌های شش‌گانه و اهداف دوره‌های تحصیلی، یک بار نیز به تصویب شورای عالی آموزش‌وپرورش رسیده‌اند.

این پژوهشگر تأکید کرد: اینکه موضوعاتی به تصویب دو شورای عالی «انقلاب فرهنگی» و «آموزش‌وپرورش» که رئیس هر دو آنها نیز رئیس‌جمهور است برسد، اما بعد از ۱۲ سال اجرا نشود، ناآشگر ضعف و مانع اساسی در بهبود نظام آموزش‌وپرورش است. او در ادامه ریشه این ضعف را نبود قانون و قاعده شفاف برای اختیارات و وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی، ورود غیرقانونی شورای عالی انقلاب فرهنگی به موضوعات تأسیس سازمان‌های جدید و تغییرات ساختار سازمانی در وزارت آموزش‌وپرورش، ابهام، کلی‌گویی و عدم انسجام مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، بی‌توجهی به محدودیت‌ها، الزامات قانونی و عدم جامع‌نگری در برخی مصوبات این شورا، ضعف در نظارت و پیگیری کمیسیون آموزش، تحقیقات و فنآوری مجلس با توجه به حضور دو نماینده در شورای عالی آموزش‌وپرورش، ضعف در عملکرد دبیرخانه و دبیرکل شورای عالی آموزش‌وپرورش و در نهایت نیز تمایل وزیران آموزش‌وپرورش به ایفای نقش ریاست شورای عالی آموزش‌وپرورش به‌جای رئیس‌جمهور دانست.

بنیادی در ادامه برای رفع این ضعف‌ها راهکارهایی به رئیس‌جمهور و وزیر آتی پیشنهاد کرد و گفت: در راستای اجرای سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری، ابلاغی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۹، رئیس‌جمهور به عنوان رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی، اختیارات و وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی را در قالب لایحه‌ای تدوین و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند.

او در ادامه پیشنهادهای خود افزود: همچنین وزیر آموزش‌وپرورش، قانون تشکیل شورای عالی آموزش‌وپرورش و قانون اهداف و وظایف آموزش‌وپرورش را بازنگری و وظایف و اختیارات دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط با آموزش‌وپرورش را در راستای تصویب مجدد در فرایند قانونی قرار دهد.

این پژوهشگر در پایان از مجلس شورای اسلامی در راستای اجرای بند ۵ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری، مبنی‌بر «تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین‌ومقررات از طریق مجلس شورای اسلامی»، خواست تا وظایف و اختیارات شورای عالی آموزش‌وپرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی را تصویب کنند.

شرق: هر روز بر تعداد کودکانی که برای امرار معاش مشغول به کار می‌شوند، افزوده می‌شود. دختر و پسرهایی که حتی برای کار زیاد قیسد درس و مدرسه را می‌زنند و متحمل چالش‌های بسیاری می‌شوند. از ساعت‌های طولانی کار تا آسیب‌های جسمی و روحی، مانند تصویر کمر سوزانده‌شده سه کودک در یک کارگاه خیاطی در مروان به دست کارفرمای آنها که به قصد تنبیه، بدن آنها را سوزانده بود. حتی چند روز پیش خبر دیگری منتشر شد که کودک خردسال پنج‌ساله یوکانی با هویت «سیوان خالدنی»، که به همراه خانواده خود در یک آجرپزی در منطقه ساورقامیش مشغول به کار بود، به دلیل سهل‌انگاری، زیر دستگاه لیفتراک افتاده و جان باخته است.

به نظر کار کودک تمامی ندارد و هر روز شکل جدیدی به خود می‌گیرد. کودکان بسیاری در کارگاه، کوره، خیابان و حتی خانه مشغول کار هستند. بیشتر این کودکان هزینه بسیار ناچیزی در قبال کاری که انجام می‌دهند، دریافت می‌کنند. طبق گفته‌های مدیر داخلی انجمن دوست‌داران کودک پویش: «خیلی از این کودکان از صبح تا عصر کار می‌کنند، ولی پولی که دریافت می‌کنند، آن‌قدر محدود و ناچیز است که حتی نمی‌توانند با آن یک نان سنگک بخرند».

این گزارش فقط روایت دو کودک کاری است که به‌ناچار کار می‌کنند و زمان اندکی برای تحصیل دارند؛ به شکلی که پذیرفتند مانند دیگر کودکان نخواهند بود و رویاهای بزرگی در ذهن خود به تصویر نمی‌کشند.

اگر روزی به دانشگاه بروم…

مانند بسیاری دیگر از کودکان مهاجر، از جنگ و فقر فرار کرده تا شاید در کشور همسایه شرایط برایش بهتر شود، اما سختی‌های زندگی برای او و خانواده‌اش همچنان ادامه دارد. حالا ۱۵ سال دارد و بیشتر روز را در کارگاه کارتن‌سازی می‌گذرانند. درباره شرایطش می‌گوید: «سه سال قبل که شرایط زندگی برای ما در افغانستان سخت‌تر شد، ما به ایران آمدمیم. من نتوانستم به مدرسه بروم و حالا دو سال است که هم درس می‌خوانم و هم کار می‌کنم. صبح تا ظهر که در مدرسه هستم، بعد از آن هم به کارگاه کارتن‌سازی می‌روم. شب‌ها وقتی به خانه می‌روسم، شروع به درس خواندن می‌کنم. من عاشق درس خواندن هستم. با خستگی می‌نشینم درس‌م را می‌خوانم. از بین همه درس‌ها، درس علوم را بیشتر دوست دارم. اگر روزی به دانشگاه بروم، که می‌دانم نمی‌توانم، همین درس را می‌خوانم».

اگر روزی فوتبالبست شوم

جته کوچکی دارد. آن زمان که با خانواده به ایران آمدند، شش سال داشته. از آدم‌برهایی می‌گوید که با سخت‌ترین شرایط آنها را به صورت غیرقانونی به مرز ایران می‌رساندند. حالا نوجوانی ۱۳ساله است که برای خرج خانواده، دست‌فروشی می‌کند. از علت حضورشان در ایران که می‌پرسیم، از فقر و ناامنی خاک افغانستان می‌گوید؛ هرچند حالا هم در شرایط مالی سختی زندگی می‌کنند و ترس از رد مرز، امنیت چندانی برای آنها بر جای نگذاشته است. خودش این‌طور می‌گوید: «شش‌ساله بودم که از افغانستان به ایران آمدمیم. تا جایی که در خاطر دارم، ماشین‌هایی بودند که نرفتن، خیلی آدم در خود جا می‌کردند. در ماشین ما می‌خوابیدیم. حتی یک جا خانواده‌ام را کم کرده بودم. یعنی در مسیر همه چیز تارک بود و یک جایی در بیابانی که بودیم، من از خانواده‌ام جدا شدم و برای چند ساعتی آنها را

گزارش «شرق» از کودکانی که کار می‌کنند

کسی از آنها خبر ندارد

کم کرده بودم. خیلی ترسیده بودم، ولی در آخر پیدای‌شان کردم. وقتی هم به ایران آمدمیم، هیچ پولی نداشتمیم. ما برای همین بی‌پولی و فقر از هرات راهی ایران شدیم. در این مدت که حدود چند ماه می‌شد، در خانه عمویم ماندمیم. من، برادر و پدرم با هم آشغال جمع می‌کردیم. با این کار توانستیم بعد از چند ماه یک خانه اجاره کنیم… . بعد از آن من دیگر آشغال جمع نکردم و الان آدماس می‌فروشم. آدماس‌ها را از میدان اعدام می‌خرم و در جاهای مختلف شهر می‌فروشم. از مدرسه که تعطیل می‌شوم، به خانه می‌روم و حدود ساعت دو از خانه بیرون می‌زنم. بعد از آن تا حدود ۱۰ شب دست‌فروشی می‌کنم». بین حرف‌هایش دیرتارک درس خواندنش می‌گوید: «معمولا وقتی به خانه می‌رسم، شروع به حل تکالیف مدرسه و نوشتن مشق‌هایم می‌کنم. خیلی وقت‌ها خسته هستم و نمی‌رسم و محل کارم هم طوری نیست که بتوانم بخشی از تکالیفم را آنجا انجام دهم. وقتی روز تعطیل باشد، چون همه جا شلوغ است، درآمد من هم بیشتر می‌شود؛ از روزی ۲۰۰ تا روزی ۴۰۰ هزار تومان درآمد دارم. روزهای تعطیل معمولا یا به حرم شاه‌عبدالعظیم می‌روم یا به تجریش و صادقیه؛ چون این‌طور جاها شلوغ‌تر است». درباره آینده از او می‌پرسیم که مکتب کوتاهی می‌کند: «نمی‌دانم بعدا چه اتفاقی بیفتد اما می‌خواهم حتما تا دهم درس بخوانم. دیگر دانشگاه را نمی‌دانم. اگر هم روزی به دانشگاه بروم، دوست دارم رشته فوتبال بخوانم. الان یکشنبه‌ها به باشگاه فوتبال می‌روم و دوست دارم در آینده فوتبالبست شوم. من که باید تا آخر عمر کار کنم اما اگر فوتبالبست شوم، دیگر کار نمی‌کنم و فقط فوتبال بازی می‌کنم».

کودکان خسته با کارهای سخت

کار کودک انواع مختلفی دارد؛ از کودکانی که سر چهارراه کار می‌کنند تا آنها که در کارگاه زیرزمینی هستند یا در خانه مشغول کارهای به‌اصطلاح سخت هستند که هرکدام آسیب خاص خود را دارد. ظاهر خاوری، مدیر داخلی انجمن دوست‌داران کودک پویش، درباره آسیب‌های وارده به این کودکان که ابعاد مختلفی دارد، صحبت می‌کند و می‌گوید: «کودکان منطقه خاوران و حاشیه شهری که ما آنجا فعالیم، دو نوع کار بیرون و درون خانه دارند. بچه‌های بیرون از خانه که زباله‌گردی، دست‌فروشی و کار در کارگاه را معمولا انجام می‌دهند. آنها اغلب دختر و پسرهای بین هشت تا ۱۶ سال هستند که با آسیب بسیار هم همراه هستند. از طرفی دیگر، کار در منزل را داریم که آسیب آن گاهی به مراتب بیشتر از کار بیرون از خانه خواهد بود. اما موضوع این است که خانواده‌ها اصلا آن را کار نمی‌دانند. مثلا بزرگ‌ترها حجم بالایی باقالی می‌گیرند و تمام طول روز بچه‌ها پای آن می‌نشینند و کار می‌کنند. آن‌قدر کار می‌کنند که پوست انگشتان‌شان می‌رود. وقتی به مدرسه می‌آیند، دیگر حتی نمی‌توانند مداد دست بگیرند، چون انگشتان‌شان همه آسیب دیده است. حتی کارهای دیگر مثل شانه‌زنی که آن‌هم همین‌قدر سخت است. باید دانه‌دانه میخ‌ها را داخل شانه برس جا بدهند. یک کار دیگر که واقعا برای من دردآور است، بسته‌بندی عروسک است. یعنی کودکانی که باید با اسباب‌بازی بنشینند و بازی کنند. حالا چاره‌ای ندارند جز اینکه برای پول‌دروآردن، همان اسباب‌بازی‌ها را بسته‌بندی کنند و بفروشند. این بچه‌ها اصلا کودکی نمی‌کنند و تمام وقت خود را کار می‌کنند. شما تصور کنید خیلی از این کودکان از صبح تا عصر کار می‌کنند، ولی پولی که دریافت می‌کنند، آن‌قدر محدود و ناچیز است که حتی نمی‌توانند با آن یک نان سنگک بخرند».

خبر

کودک کار چه کسی است؟

کودک کار به چه کسی می‌گویند؟ این سؤال پرتکرار حالا رنگ و شکل بیشتری به خود گرفته است. طبق بسیاری از تعاریف انجمن‌های حقوق کودک، کودک کار به کودکی اطلاق می‌شود که به واسطه فقر، مشکلات اقتصادی، فرهنگی یا توسط باند و مافیای به مدت طولانی و مستمر به کار گرفته می‌شود. کودکان کار معمولا در معرض آسیب‌های جسمی، روحی، روانی و اجتماعی قرار دارند. از تحصیل محروم هستند و به نيازهای کودکی آنها توجهی نمی‌شود. همچنین خطرات زیادی آنها را تهدید می‌کند. کودکانی که درگیر کار می‌شوند معمولا با آسیب‌های متعددی روبه‌رو می‌شوند که اولین آن، لطمه به آموزش است. این کودکان است. آسیب به آموزش هم ابعاد مختلفی پیدا می‌کند؛ چون دیگر وقت کافی برای پرداختن به تحصیل را ندارند. با این حساب، اغلب آنها از چرخه تحصیل بیرون می‌روند. قابل ذکر

است که بیشتر خانواده‌های این کودکان با چالش‌های عمیق مالی و اجتماعی دست به گریبان هستند. خانواده‌هایی که درگیر آسیب‌های گوناگون اجتماعی، همچون حاشیه‌نشینی، فقر، بی‌کاری، مشکلات حاد معیشتی، اعتیاد، خشونت و تجاوز هستند. خانواده‌هایی که عمدتا ناآگاه و ناتوان در انجام مسئولیت‌های سنگین پدر و مادری هستند. خانواده‌هایی با فرهنگ‌هایی بیمار که گاه، دختران را در کودکی، مجبور به ازدواج با افرادی فاقد هرگونه صلاحیت می‌کنند. این قربانیان کودک‌همسری، جدا از تحمل تلخی‌ها و مشکلات بی‌شمار، هیچ مهارتی برای ایفای نقش همسری و مادری ندارند. میراث خانواده‌هایی با جایگاه و شأن اجتماعی پایین و فاقد عزت نفس و احترام که اغلب با تحقیر و توهین مواجه بوده‌اند، اغلب انحراف و انزوا یا خشونت و طغیان خواهد بود. کودکان رشديافته در چنین فضایی، در آینده، برداشته‌هایشان را با جامعه تقسیم خواهند کرد. حاصل بی‌سوادی و بی‌توجهی خانواده، طرد اجتماعی و محرومیت آنها از بسیاری از حقوق مدنی و آموزش‌هاست. نیاموختن مهارت‌های زندگی، موجب می‌شود کودکان کار از عهده حل ساده‌ترین مسائل بیاموزن خود برنیایند و با کوچک‌ترین اتفاقی، درگیر خشونت‌هایی شوند که اغلب به ضرب‌وجرح و حتی قتل منجر می‌شود. نیافتن فرصت کودکی، بزرگ‌ترین ظلم وغم‌انگیزترین اتفاقی است که برای کودکان کار رخ می‌دهد. کودکانی که بازی‌شان، پشت چراغ قرمز، دویدن میان خودروها و اطراف کوره‌هاست. حضور در محیط‌های ناسالم و انجام کارهای آسیب‌زا، مشکلاتی برای سلامت کودکان کار به همراه دارد که متأسفانه هزینه درمان و فرهنگ پیگیری آن را ندارند.

جدول ۴۸۵۰ طرح: بیژن گورانی

	۷		۶		
		۵		۴	
۵		۲		۴	
			۴		
			۶	۱	۵
				۱	
	۶	۳		۹	
۹					۳

سودوکو سخت ۳۸۴۶

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.
۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ساده ۳۸۴۶

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو به Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عدددهی بی تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

حل سودوکو ۳۸۴۵

۱	۲	۷	۲	۹	۳	۶	۸	۵
۵	۲	۶	۱	۸	۳	۹	۷	۳
۹	۸	۴	۵	۷	۱	۲	۶	۳
۳	۵	۸	۳	۹	۷	۱	۲	۶
۲	۱	۹	۳	۷	۵	۳	۶	۸
۶	۷	۴	۸	۲	۵	۳	۹	۱
۳	۳	۱	۵	۲	۶	۸	۱	۷
۷	۶	۵	۹	۳	۸	۲	۴	۱
۸	۹	۲	۷	۴	۱	۳	۵	۶

۳	۴	۷	۹	۱	۸	۲	۷	۶
۷	۸	۵	۲	۱	۳	۹	۶	۴
۲	۱	۹	۶	۷	۸	۴	۵	۳
۶	۳	۱	۳	۷	۲	۷	۸	۴
۹	۲	۱	۵	۲	۳	۶	۹	۱
۱	۹	۳	۷	۹	۵	۱	۸	۳
۳	۶	۷	۹	۵	۱	۸	۳	۲
۵	۲	۸	۳	۶	۷	۹	۱	۱

حل جدول ۴۸۴۹

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	ر	ن	س	ا	ز	ص	ا	د	ق	ف	س	ا	ی	ت
۲	ر	و	ز	م	ل	ج	ن	ی	ز	ه	ن	ی	ز	ه
۳	س	و	ز	م	ج	م	د	ب	ا	ر	ت	ق	ا	ق
۴	ف	ا	ن	ت	ی	ن	د	ا	ج	ر	ف	ا	ش	ش
۵	ا	ن	س	ا	ی	ک	ل	ی	ب	و	ن	ا	ش	ش
۶	د	و	ن	ا	ک	ی	د	ب	ا	ن	ی	ا	ش	ش
۷	د	و	ر	و	م	د	ب	ح	ج	ش	و	ر	ش	ش
۸	و	م	م	ا	ک	ی	ر	ت	س	و	ا	ر	ش	ش
۹	ا	س	م	ا	م	ن	ج	ی	ن	ه	ا	ر	ش	ش
۱۰	ن	ا	ل	ک	ی	س	م	ا	ت	م	ا	ش	ش	ش
۱۱	ب	ه	ا	س	ر	ا	ن	و	پ	ا	ک	ی	ش	ش
۱۲	ی	ا	ر	و	ر	و	ر	د	ر	ا	ک	و	ل	ش
۱۳	ف	ز	و	ن	ی	م	ت	ل	ی	س	ن	ج	د	ش
۱۴	ا	ف	ا	ب	ا	و	س	ط	ی	و	ه	د	ش	ش
۱۵	ر	ت	ا	ب	ر	ل	ی	ن	و	ح	د	ی	ش	ش

افقی:

۱- همانندی- شمارش- نخستین شهید کربلا- ۲- نوعی پوست دیباغی شده- توده غله دروشده- ... فوق ایدهم ۳- نوعی ماشین چاپ خودکار- در و پنجره بناهای قدیمی- آسوده و آرام ۴- منطقه خوش‌آب‌وهوای تابستانی- استان ۵- آلوده و ناپاک- نوشیدنی گرم- نیستان ۶- متافر- صدوششمین سوره قرآن- پروردگار ۷- افسانه- آشکار و نمایان- نخ فاضی ۸- خطکش نقشه‌کشی- نمایشانه‌ای به قلم لوییجی پیراندلو، نویسنده ایتالیایی- حیوان وحشی ۹- مرطوب- ارابه- قاعده ۱۰- خرقة دوریشی- حقه‌باز- پایه و اساس ۱۱- زیباکردن چهره- خواهش‌های نفسانی- نوعی طرح لباس زنانه ۱۲- بلندترین برج مخابراتی ایران- طبیعی و معمولی ۱۳- از اعمال حجاج در مکه- آبرو و اعتبار- کمترین مقدار ۱۴- توده انباشته‌شده از چیزی- کندزبان- مجلس اعیان ۱۵- قصد و اراده- نامه‌نگاری- تمام‌کردن

عمودی:

۱- درخت عرب- سنگین‌ترین عضو بدن- سزاوار ۲- دو مصراع- فیلمی به کارگردانی داریوش مهرجویی- دانش ۳- سلمانی- جنس بعضی از ظروف آشپزخانه ۴- سرنوشته- قرمز مایل به قهوه‌ای- بادمجانش آفت ندارد ۵- مهم‌ترین عنصر شعر- باقی‌گذاشتن- نوعی لباس مردانه و زنانه ۶- آستانه- از ظروف آشپزخانه- به کار بستن قانون ۷- مادر عرب- بازگشت به عقب- قوه حافظه ۸- از هفت‌قلم آرایش قدیم- استادیوم- سرسرا ۹- رهسپار- زبردست- زیر پا مانده ۱۰-